

Мета: вивчити основні верстви тогочасного українського суспільства; порівняти становище непривілейованих і привілейованих груп населення; охарактеризувати особливості тогочасного економічного життя українських земель.

Основні терміни та поняття: соціальна структура суспільства, шляхта, князі, бояри, зем'яни, слуги, данники, тяглі, фільварок, магдебурзьке право, «Устава на волоки».

Основні дати та події: 1528 р. — здійснення «попису земського»; 1529 р. — Перший Литовський статут; 1557 р. — «Устава на волоки»; 1566 р. — Другий Литовський статут.

Робота з термінами та поняттями

Соціальні стани — великі групи людей, що мають закріплені законом права та обов'язки, відрізняються своїм політичним становищем і наявністю привілеїв.

Привілей — пільга, право, надане володарем окремим особам, групам людей, станам.

Шляхта — привілейований панівний стан у Польщі, Литві, на українських та білоруських землях, які в XIV—XVIII ст. належали Великому князівству Литовському або Речі Посполитій.

Фільварок — хутір, маєток, велике шляхетське господарство, орієнтоване на ринок; був багатопрофільним господарством, у якому вся земля належала панові і яке базувалося на праці селян, що відробляли тяглову службу або панщину.

Кріпацтво — система правових норм, які встановлювали залежність селянина від землевласника й право останнього володіти селянином-кріпаком як власністю.

Магдебурзьке право — німецьке міське право доби Середньовіччя, за яким міста звільнялися від управління й суду приватних власників або державних урядників та створювали власні органи міського самоврядування.

У XVI ст. населення українських земель поділялося на стани. Кожен стан мав свої права, привілеї та обов'язки.

У першій половині XVI ст. остаточно сформувався правовий статус шляхти. Найчисленнішим і найбільш безправним станом українського суспільства було селянство.

Втягування українських земель у європейський ринок сприяло зростанню попиту на продукцію сільського господарства й появі фільварків.

Українські міста в XVI ст. зростали, багатіючи на розвитку ремесла й торгівлі. Розгортався процес набуття містами магдебурзького права.

Домашнє завдання: опрацювати § 1, виконати в зошиті питання з листа самоконтролю.